

УДК 727.3.611](477.83)

АНАТОМІЧНИЙ КОРПУС – ШЕДЕВР АРХІТЕКТУРИ ТА ПАНТЕОН СЛАВИ ЛЬВІВСЬКОЇ МЕДИЦИНИ (до 180-річчя з дня народження архітектора Йозефа Браунзайса)

Софія Волинець

Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького
Львів, Україна, sofavolynets13@gmail.com

Розкрито історичну й архітектурну цінність анатомічного корпусу Львівського національного університету ім. Данила Галицького. Подано інформацію про архітектора Йозефа Браунзайса, його життя та творчий шлях. Оцінено вплив його діяльності на формування архітектурного середовища Львова у період 1865-1899 рр., зокрема, на розвиток наукових і медичних закладів. Схарактеризовано вплив професорського складу медичного університету на розвиток освіти.

Ключові слова: історія медицини, Львівський національний медичний університет, анатомічний корпус, Йозеф Браунзайс, медична освіта.

ANATOMICAL BUILDING – ARCHITECTURAL MASTERPIECE AND PANTHEON OF GLORY OF LVIV MEDICINE (TO THE 180TH ANNIVERSARY OF THE BIRTH OF ARCHITECT JOZEF BRAUNSEIS)

Sofia Volynets

*Danylo Halytsky Lviv National Medical University Lviv, Ukraine,
sofavolynets13@gmail.com*

The paper highlights the historical and architectural values of anatomical building of Danylo Halytsky Lviv National Medical University. The work presents the information connected to the life and professional work of architect Jozef Braunseis. The author described the influence of his work on the formation of the architectural environment of Lviv in the period of 1865-1899 and, in particular, on the development of scientific and medical institutions. In addition, the work introduces the influence of professors of the medical university on the development of medical education.

Key words: history of medicine, Lviv National Medical University, anatomical building, Jozef Braunseis, architectural ensemble.

Анатомічний корпус Львівського медичного університету ім. Данила Галицького спроектував архітектор Йозеф Браунзайс. З нагоди 180-ліття з дня народження архітектора, що святкується цього року, Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького вшановує його пам'ять, бо він створив низку навчальних споруд,

які стали Alma Mater для кількох поколінь студентів і лікарів.

Згадки про творчість архітектора Йозефа Браунзайса, зокрема впливу його діяльності на архітектурний образ Львова, є у працях Тимофієнко В.І. [Тимофієнко В.І., 1999] та Вуйцика В.С. [Вуйцик В.С., 1989]. Історич-

ну цінність корпусу анатомії було описано у проекті «Інтерактивний Львів» за підтримки Центру міської історії [21].*

Метою досліджень стало розповісти про архітектурну цінність анатомічного корпусу Львівського національного університету ім. Д. Галицького.

Виклад основного матеріалу дослідження. Архітектурний ансамбль по вул. Пекарській, 52 – три неоренесансні корпуси медичного факультету Львівського університету, всім відоме місце, колиска Alma Mater, адже саме звідси розпочав своє існування медичний факультет (рис. 1).

Анатомічний корпус в архітектурному ансамблі був, є і буде рідною домівкою не для одного покоління студентів медиків.

Життєвий і творчий шлях Йозефа Браунзайса – архітектора та львів'янина, 180-літній ювілей якого відзначають у 2017 році, тісно переплетений з історією Львова, Польщі та Австрії. Його праця є зразком прогресивної архітектурної думки, реалізованої у численних будівлях, призначених для навчальних, наукових і медичних закладів.

Йозеф Браунзайс народився в Новому Сончі. У 1852–1858 роках навчався у львівській Технічній академії (сьогодні Львівська політехніка) [1]. У 1864–1869 роках працював у Бережанах, потім у Кракові. Від 1872 – у Львові [2] надінженером у Намісництві. У документах записаний як повітовий інженер у Сяноку (1874) [3]. Був одним із членів першого правління Технічного товариства у Кракові 1876 року. Виконував функцію бібліотекаря [4]. У 1881–1882 роках працював у Станіславові (тепер Івано-Франківськ) [5]. У 1898–1915 роках член Політехнічного товариства у Львові [6]; з 1889 року входив до правління товариства [7]. Від 1897 року як технічний радник входив до комітету будівництва церкви святого Георгія у Львові [8]. Член журі конкурсу проектів розширення дому «Сокола» на вулиці Дудасва у Львові (1904) [9]. Проте архітектор залишився мало відомим широкій громадськості, а його пам'ять не вшановували жодного разу – ні архітектори-колеги, ні медики.

* За матеріалами пленарної доповіді 78-ої загальноуніверситетської студентської наукової конференції з міжнародною участю. Львів, 2017.

За авторства Й. Браунзайса реалізовано наступні архітектурні проекти у Львові:

- Необарокова двох'ярусна дзвіниця домініканського костелу на площі Музейній у Львові (1865) [12]. За іншими даними збудована Юліаном Захаревичем [13].
- Капітульні будинки з заходу від собору святого Юра споруджені у 1864 – 1866 роках. Обидва проекти створені спільно з Ернстом Граначем, реалізовані Вінцентом Равським-старшим [14].
- Нагляд за спорудженням Головної пошти на вулиці Словацького, 1 у Львові у 1887–1889 роках [16].
- Керівництво спорудженням корпусу Львівського університету на вулиці Кирила і Мефодія, 8 і мінералогічно-хімічного корпусу того ж закладу під номером 6 на тій самій вулиці (1892) [2].
- Три неоренесансні корпуси медичного факультету Львівського університету на вулиці Пекарській, 52 (1891–1895) [17].
- Гінекологічно-пологовий корпус медичного факультету на вулиці Некрасова 4 (рис. 2), у Львові. триповерховий, П-подібний у плані з коридорною системою планування з фасадами у формах французького неоренесансу. Будувався у комплексі з двома іншими корпусами (арх. Юзеф Каєтан Яновський) протягом 1897–1899 років [18].

Рис. 1. Студентське містечко медичного факультету Львівського університету ім. І.Франка, 1894 р.

- Будинок на вулиці Коновальця у Львові. За деякими даними це власний прибутковий дім Браунзайса під номером 14 (1896–1898) [10], за іншими – номер 4 (1902, перебудований 1923) [19]. Є також версія про власну віллу архітектора

під номером 16 (ті ж роки будівництва і перебудови) [2]. За ще однією з версій, будинок 16 – колишня вілла Юзефа Петри, збудована так само 1902 року, але за проектом Емануеля Яримовича і перебудована у 1923 [20].

Рис. 2. Гінекологічно-пологовий корпус медичного факультету на вулиці Некрасова, 4, 1898 р., теперішня Львівська обласна лікарня

а також:

- Фарний костел Преображення Господнього в Сяноку. Будувався від 1874 року. Своїми формами спрощено наслідував костел святого Людвіга у Мюнхені (арх. Фрідріх фон Гертнер) [3].
- Будівництво «карного будинку» (в'язниці) в Івано-Франківську. Проект виготовлений у Відні 1878 року архітектором Францом Маурусом, пізніше модифікований і адаптований до місцевих умов. Реалізовано до 1883 року [15].

Перлина творчості архітектора – анатомічний корпус (рис. 3) архітектурного ансамблю медичного факультету Львівського університету. Ця споруда є не лише шедевром серед навчальних будівель міста, а також гордістю багатьох поколінь лікарів і науковців.

Численні петиції міської влади та галицького сейму до австро-угорського уряду щодо доповнення Львівського університету лікарським відділом задовольнили в 1891 р. За сприяння намісника Галичини графа Бадені університет отримав медичний факультет. Міська влада надала під будівництво земельні ділянки на вул. Пекарській та субсидію, а уряд зобов'язався спорудити комплекс навчального закладу та обладнати його. У 1894 р. за проектом Йозефа Браунзайса було споруджено перші три будівлі: головний будинок описової анатомії та фізіології; зліва – будинок судової меди-

цини; справа – патології, хімії та фармакології [21].

Головний корпус університету було побудовано в стилі історизму (неоренесанс). Ансамбль з трьох будівель, які утворюють букву П, розташований навколо відкритого двору (рис. 3).

Рис. 3. Будівництво анатомічного корпусу медичного відділу Львівського університету, 1893 р., у теперішній час Львівського національного медичного університету Данила Галицького

Базовою ланкою ансамблю є корпус анатомії, розвернутий головним фасадом до вул. Пекарської. Це двоповерхова цегляна тинькована споруда з високим цоколем і черепичним дахом. Виділяється центральний ризаліт з головним входом, оздоблений на рівні другого поверху пілястрами з іонійськими капітелями. Над ризалітом надбудовано аттик і фронтон, прикрашений картушем. Прорізи вікон другого поверху на виступі ризаліту – аркової форми. В інших партіях фасаду – вікна прямокутні. Вікна першого та другого поверхів мають профільовані обрамлення (рис. 4). Внутрішнє планування будівель базується на коридорно-анфіладній системі. В комплексі інтер'єрів привертає увагу парадна сходові клітка, унікальний фресковий розпис (рис. 5) і велика амфітеатральна навчальна аудиторія (рис. 6) в центральному корпусі (будинку анатомії).

Рис. 4. Профільовані обрамлення вікон лекційної аудиторії кафедри нормальної фізіології, 2017 р.

Рис. 5. Хол анатомічного корпусу, 2017 р.

Рис. 6. Навчальна аудиторія кафедри нормальної анатомії, 2015 р.

Медуніверситет славиться іменами професорів, які зробили значний вклад у розвиток медичної освіти і створили наукові школи:

- Генрик Кадий – перший завідувач кафедри нормальної анатомії, пізніше завідувач кафедри нормальної і топографічної анатомії, ректор Львівського університету 1898 – 1899, співорганізатор будівництва архітектурного ансамблю.
- Юзеф Антоній Марковський – керівник кафедри анатомії у Львівському університеті (1913 – 1943), започаткував проведення рентгеноанатомічних досліджень.
- Павло Іванович Голобородько – організатор і перший завідувач кафедри оперативної хірургії з топографічною анатомією [22].
- Адольф Бек – організатор кафедри фізіології Львівського університету, фундатор львівської наукової школи фізіологів, ректор університету 1913 – 1915 [23-26].
- Владислав Шиманович – видатний львівський гістолог, фундатор Львівської гістологічної школи.

Висновки. Архітектурний ансамбль Й. Браунзайса залишається історичною цінністю, яку треба зберегти для нащадків. Допомогти відродити та наповнити його наукові та навчальні лабораторії новим сучасним контентом у всій повноті здобутків фундаментальної та практичної медицини, нових технологій сьогодення.

Подяка: Висловлюємо щирю вдячність **Ірині Котлобулатовій і Володимиру Студенту** за люб'язно надані фото, що використано для ілюстрацій

Література

1. Księga pamiątkowa Towarzystwa «Bratniej Pomocy» Słuchaczów Politechniki we Lwowie. – Lwów, nakładem Towarzystwa «Bratniej Pomocy» Słuchaczów Politechniki, 1897. – S. 202.
2. Timofiyenko V.I. Braunseyos Joseph // Contemporary Ukraine of the late XVIII - early XX centuries. Biographical guide. - K.: NDITIAM, 1999. - ISBN 966-7452-16-6.
3. Laskowski A. Architektura galicyjska w okresie autonomii: Uwagi na marginesach zdjęćki o architektury zezovce // Modus. Prace z historii sztuki. - 2001. - No. II. - S. 132. - ISSN 1641-9715.
4. Tokarski J. Historia powstania i działalności Krakowskiego Technologicznego w okresie jego 70th Anniversary (1877-1947) // Czasopismo Techniczne [Krakowskie]. - 1947. - No. 11-12. - S. 185.
5. Komar Ż. Trzecie miasto Galicji. - Kraków: Interdisciplinary Center for Culture, 2008. - S. 329, 409. - ISBN 978-83-89273-52-9.
6. By the way of the church, visiting the Commission, a collection of Polish paintings on the Politechnical Museum in Lwow [1877-1927] / Pod. red dr Maksymiljana Matakiewicza. - Lwów: Nakładem Polskiego Towarzystwa Politechnicznego we Lwowie, 1927. - S. 89.
7. Towarzystwo Politechniczne we Lwowie 1877-1902. Jubilee pointer / pod red E. Grzebskiego. - Lwów, 1902. - P. 78.
8. Vuytsik V. S. Orthodox Church of St .. Georgy // Bulletin of the Institute «Ukrzakhidproektrestavratsiya». - 2004. - No. 14. - P. 79 (originally the newspaper «Town Hall», July 22-23, 1991).
9. Chronicles of the Bible // Przegląd Techniczny. - 1904. - No. 22. - S. 308; Z Sokoła // Wiek Nowy. - 28 houses in 1904. - No. 874. - S. 8.

10. Biryulyov Yu. O. Braunusey Joseph // Encyclopedia of Contemporary Ukraine. - K: Polygraphbook, 2004. - Т. 3. - P. 436. - ISBN 966-02-2682-9.
11. Chris L., Figol R. Lychakivsky necropolis. - Lviv, 2006. - P. 198. - ISBN 966-8955-00-5.
12. Architecture of Lviv: Time and styles. XIII-XXI centuries - Lviv: Center of Europe, 2008. - P. 302. - ISBN 978-966-7022-77-8 .; Timofiyenko VI I. Braunseyos Yosif // Zhodchi Ukraine; Biryutulov Yu. O. Braunusey Joseph // Encyclopedia of Contemporary Ukraine. - P. 436; Biryutulov Yu. O. Brownsy Josef // Encyclopedia of Lviv / Under the editorship of A. Kozytsky and I. Horseshoe. - Lviv: Chronicle, 2007. - Т. 1. - P. 281. - ISBN 978-966-7007-68-8.
13. Vuytsik V. S., Lipka R. M. Meeting with Lviv. - Lviv: Kamenyar, 1987. - P. 84 .; Vuytsik V. S. State Historical and Architectural Reserve in Lviv. - 2nd form. - Lviv: Kamenyar, 1991. - p. 25. - ISBN 5-7745-0358-5 .; Tregubova T. O., Mikh R. M. Lviv. Architectural and historical sketch. - Kyiv: Builder, 1989. - P. 98.
14. Vuytsik V. S. The bell tower of the cathedral of St. Yura and her bells // The Bulletin of the Ukrzakhidproektrestavratsiya Institute. - 2004. - No. 14. - P. 32.
15. Komar Ž. Trzecie miasto ... - S. 80, 329, 409. - ISBN 978-83-89273-52-9.
16. Semohchkin I. Headquarters buildings against the backdrop of history of its development (XVIII-XX centuries) // Galician gate. - 1996. - No. 23. - P. 6.
17. Architecture of Lviv ... - P. 289-290.
18. Architecture of Lviv ... - P. 289-290, 328.
19. Biryutulov Yu. O. Brownsy Josef // Encyclopedia of Lviv ... - S. 282.
20. Lwow. Ilustrowany przewodnik / red. naukowa J. Biriulowa. - Lwow: Centrum Europy, 2003. - S. 134. - ISBN 966-7022-26-9.
21. <http://www.lvivcenter.org/uk/lia/objects/pekarska-52/>
22. Lviv Anatomical School. History pages / Z.Z. Masna L.R. Mateshuk-Vatsebe, Yu.Ya. Krivko - Lviv, 2017. -70 p.
23. Coenen A, Zayachkivska O. Adolf Beck: A pioneer in electroencephalography in between Richard Caton and Hans Berger. *Advances in cognitive psychology*. 2013;9(4):216.
24. Coenen AM. Introduction to the inaugural lecture of Professor Adolf Beck given at the physiology department of University of Lemberg-Lwow in 1895. *Праці наукового товариства ім. Шевченка. Медичні науки. Лікарський збірник*. 2015(43, Т. 27):197-205.
25. Coenen, A., Zayachkivska, O., Konturek, S., Pawlik, W.: Adolf Beck, co-founder of the EEG: an essay in honour of his 150th birthday. - Kraków (Poland), Lviv (Ukraine), Nijmegen (The Netherlands). - Digitalis/Biblioscope (Utrecht), 2013.
26. Zayachkivska O.: The world of Adolf Beck by eyes of Henryk Beck: total unofficial. Lviv: Bak, 2013.

Стаття надійшла 3.06.2017

Після допрацювання 16.06.2017

Прийнята до друку 26.06.2017